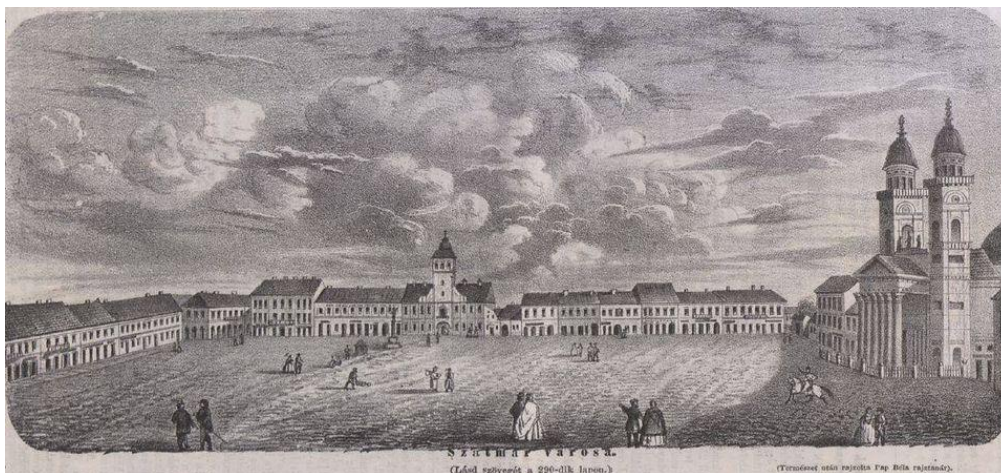

CSIRÁK CSABA¹

SZATMÁRNÉMETI TÁRSASKÖR SZEREPE A VÁROS ZENEI ÉLETÉBEN

Elnevezés és magyarázat

A Szatmárnémeti Társaskör elnevezésének előtörténetét könnyű követni a kezdetektől a román megszállásig. Tudjuk, hogy az 1800-as évek elején, a Városházán működött az Olvasó Társaság. Azt is tudjuk, hogy az Olvasó Társaságból alakult 1833-ban a Kaszinó Társaság, majd 1870-ben ebből lett a Szatmárnémeti Társaskör. Úgy a közbeszédben, mint a korabeli sajtóban szerepelt a Szatmárnémeti Társaskör elnevezés mellett a Polgári Társaskör is. Erről a meglehetősen gyakran használt elnevezésről nem tesz említést a századik évforduló alkalmával 1933-ban Nagy Béla református gimnáziumi tanár által szerkesztett ünnepi kiadvány.

A Szatmárnémeti Társaskör elnevezés átvészelte a világháborút, a Károlyi-kormányt, a kommunista puccsot, de a románok bejövetelét már nem. Csak alapszabály változtatás után engedélyezték a működését, de már nem az eredeti nevében.

A sajtóban használatossá vált a Társaskör (Szatmárnémeti nélkül), a Kör, a Polgári Kör, a Polgári Társaskör elnevezés. Mindezek szükségmegoldások voltak, ugyanis a román hatóságok megtiltották a magyar helység- és földrajzinevek használatát, így a Szatmárnémeti Társaskör elnevezésből a Szatmárnémeti használata tilos lett.

¹ Csirák Csaba erdélyi hely- és színháztörténész.

1924-ben még mindig nagy nehézséget okozott a román nyelvű helységnevek kiötlése. A Román Állami Vasutak Kolozsvári Regionális Vasúti Igazgatósága (Direcțiunea Regională CFR) 1924. december 17-én Szatmár megye Nagykárolyban székelő főispánjához fordult. Elpanaszolta, hogy Szatmár megyében sok vasúti állomásnak „*idegen neve van vagy hasonló az előző rendszerben használthoz.*” Ez a szállításban nehézséget okoz, érvelt a vasúttársaság. A további zavarok elkerülése végett, valamint azért, hogy minden vasúti állomásnak „*tiszta román neve legyen*” felkéri a főispánt, hogy mielőbb javaslatokat tegyenek a helységnevek románosítására. Javasolja, hogy a közelben lévő földrajzi elnevezések román neveit, vagy a román nemzet hőseinek neveit használják az új névadások alkalmával. A fő cél, hogy eltöröljék a sok évszázados magyar helység-és földrajzi nevet, és helyette tiszta román név kerüljön a vasúti állomásokra.²

A Kolozsvári Regionális Vasúti Igazgatóság levele csupán egyike a magyar helység-és földrajzi nevek eltörlésére irányuló, minden esetben politikai célokat szolgáló törekvéseknek. Ez a magyarázata annak, hogy a Szatmárnémeti Társaskör elveszítette nevének első felét. Támasszuk alá megállapításunkat néhány példával.

1938-ban, Mécs László költő nem Szatmárnémetiben lépett fel a magyar nyelvű sajtóban megjelent hír szerint, hanem Satu-Mare -ban.

Még egy komikus példa a nyelvi átállás nehézségeiről. A románok bevonulása után az egyik hangverseny plakátján Liszt – Nocturne román fordításban így jelent meg: „Farina – noapte”, olvassuk Antal Dániel³ visszaemlékezésében. A fordító nem tudta, hogy Liszt nem liszt, ezért lisztnek

² Sunt multe stațiuni cu nume străine, iar altele au nume asemănătoare cu unele din vechiul regat care dă loc la multe neajunsuri în afectarea transportului. Pentru evitarea confuziilor și pentru că toate stațiunile să aibă nume curat românești vă rog să binevoiți a ne da avizul în ce privește stațiunile ... ținând seama în prima linie de comune apropiate pe care o deserveste, iar în caz ca aceste comune nu poartă nume curat românească al unui munte sau rău, să aibă în vedere numele unui erou al neamului de prin părțile locului – un loc istoric, sau numele românească a unui munte, sau rău ce curge prin apropiere. // Sok idegen nevű üdülőhely van, másoknak pedig a régi királyság egyes üdülőhelyeihez hasonló nevük van, ami sok kellemetlenséget okoz a közlekedést illetően. A zűrzavar elkerülése érdekében, és annak érdekében, hogy minden üdülőhely tiszta román nevet kapjon, kérem, hogy szíveskedjenek véleményt mondani az üdülőhelyekkel kapcsolatban ... figyelembe véve első sorban a közeli községeket, amelyeket kiszolgál, és amennyiben ezek a községek nem viselnek tiszta román nevet egy hegy vagy folyóról, vegyék figyelembe a nemzet valamelyik hősének nevét a környéken – egy történelmi hely vagy egy hegy vagy a közelben folyó folyó román nevét.

³ Antal Dániel: *Család és szolgálat*, önéletírás, Kriterion Könyvkiadó, Bukarest 1971

fordította, de miért is tudná Szatmárnémetiben egy román ember ki az a Liszt Ferenc?

Annak ellenére, hogy a noktürn a latin nyelvcsaládból származó szó, a fordítása mégis nehézséget okozott. Itt már nem annyira nyelvi nehézségre kell gondolni, mint inkább a fordító műveltségére. Honnan tudja egy cenzor, vagy „műfordító” hogy a noktürn zenei műfaj, többnyire zongorára vagy kisebb zenekarra írt, mélabús hangulatú lírai mű? Az ő szeme előtt egy tiszta gondolat lebegett: ne szerepeljen a plakáton magyar szó! Sikerült!

Ahogy lehet

Mindezek ellenére a Társaskör mindent megtett, hogy életben maradjon. Tudták, az igazi életben maradás akkor valósul meg, ha ragaszkodnak a hagyományok folytatásához. Nem úgy, mint eddig, de nem is másképpen, hanem „ahogy lehet”, ez volt az életszerű válasz.

A Szatmárnémetiben megrendezésre került művészeti és más jellegű események központja a Társaskör volt. A 190 éve alakult Szatmárnémeti Társaskör⁴ sokszínű közművelődési és a társadalmi életet gondozó munkájával meghatározó szerepet játszott a város életében. Célkitűzéseinek középpontjában a kultúra terjesztését az irodalomnak, a zenének, a színháznak és a képzőművészetnek a pártolását képzelték el. Ez a felfogás végigkísérte tevékenységüket a megalakulástól a megszüntetésig. E négy művészeti ág közül a gyakorlatban az irodalom és a zene kapott különösen kiemelt szerepet.

Az irodalmi élet pártolása a Társaskör folyton bővülő könyvtárával és folyóirat gyűjteményével alaptevékenységnek számított. Kölcsey Ferenc, Gaál József (a *Peleskei nótárius szerzője*) neve mellett a város és a megye tollforgatói, újságírói otthonra leltek a Társaskörben, amely rendben tartott olvasótermet biztosított az olvasók részére is. A könyvtár belső szabályokkal működtetett könyvkölcsönzése is vonzó volt a lakosság számára (1890-ben 5122 személy vett ki könyvet olvasásra).

Egy későbbi alkalommal részletesebben kitérünk a Társaskörben vagy a Társaskör által működtetett irodalmi tevékenységre.

⁴ A 190 éve alakult a Társaskör valójában 115–116 évig működött. Csak ennyit, mert a kommunizmus nem bánt vele kesztyűs kézzel, még az emlékét is igyekezett eltörölni.

Zenei élet a Társaskörben és a Társaskör által

A Társaskörrel kapcsolatba hozható zenei eseményeket két részre oszthatjuk: alkotó korszakra, amikor a Kör saját kórusokat hozott létre és működtetett. Úgy a férfikar, mint a vegyeskar megyei és országos elismertségre tett szert. A másik zenei tevékenység pedig a hangversenyszervező-és befogadó munka, amikor műkedvelők és hivatásos művészek léptek fel a Társaskör szervezésében. A továbbiakban kísérletet teszünk e két tevékenység bemutatására és jelentőségének értékelésére.

1. Az alkotó korszak a Társaskör férfikarának megalakulásával kezdődött és egy vegyes kar létrejöttével folytatódott. Aránylag rövid életű tevékenységről beszélünk, amely 1925 – 1933 közötti időszakra tehető.

A Társaskör férfikara helyi kezdeményezésre alakult, de megszületésében ihlető szerepet játszott az, hogy 1921-ben Brassóban létre jött a Romániai Magyar Dalosszövetség (használt nevei: Dalosszövetség, RMD), amely átvéve a Trianon előtt országosan működő kórusversenyek példáját, több minőségi osztályba sorolva: körzeti és országos kórusversenyek szervezését rendszeresítette. E kezdeményezés kínálta lehetőség kulturális és társadalomépítő szerepét érezte meg több romániai magyar egyesület –így a Társaskör is – és egymás után alakultak kórusok, és mérhetően új lendületet vett a kóruséneklés.⁵

⁵ A Romániai Magyar Dalosszövetséget 1949-ben szüntette meg a kommunista hatalom. Negyvenévi elnémitás után, halottaiból Guttman Mihály (1926–2013) zenetanár, karnagy, zenepedagógus élesztette újjá 1989 decemberében.

1925 júniusában dr. Vajay Károly elnök javaslatára létrehozták a Társaskör dalárdáját, melynek karmesteri feladatait a volt közös hadsereg katonakarmestere Hoffmann Ferenc vállalta el. Innentől a dalárda működését a „Kör” egyik legértékesebb tevékenységének tekintették.⁶

Hoffmann Ferenc

Negyven taggal indultak 1925. június 27-én. Elnök: Vadnay Pál, alelnökök: Tóth Kálmán és Szabó József, titkár Szatmári József, jegyző: Balás Béla, pénztáros: Lőrinczy Zsigmond, kottatáros Nemes István.

Az alapos szervezésből úgy tűnhet, hogy hivatásos kórusról van szó. Nem. Ide csoportosultak a város zeneileg képzett urai, akik a napi munkaköri kötelezettségeik mellett vállalták a kóristaság tehetséget, fegyelmet, időt és figyelmet kívánó munkáját. A férfiak meghozták a hasonló zenei képzettségű hölgyek kedvét is és egy igen népes magyar vegyeskart is alakított a Szatmárnémeti Társaskör.

Járjuk végig közösen az általuk megtett utat. 1925. október 4-én a Németi Református templomban volt az első fellépésük. Vallásos énekeket adtak elő. Innen, még aznap este a Társaskör helyiségében léptek fel magyar népdalokkal. November 15-én újabb fellépés következett, aztán az 1925-ös évet szilveszteri szerepléssel zárták. 1926-ban a bikszádi fürdőben, a Lorántffy Egyesület estélyén, majd a Véndiákok Találkozóján énekeltek. 1927-ben a Társaskörben és Németiben a Református templomban tartottak sikeres előadást.

⁶ A Társaskör dalárdája nem a semmiből jött létre. Már az 1833-ban alakult Kaszinó Társaságnak is volt dalárdája, ami alkalmanként működött, jelen volt és hatott a város zenei ízlésének alakulásában. A Kaszinó Társaságból és az Olvasó Társaságból nőtt ki a Társaskör, magával hozva az elődök hagyományait.

Három év sem telt a kórus megalapításától, országos hírnévre tett szert a Társaskör férfidalárdája. Diadalt diadalra aratott a Romániai Magyar Dalosszövetség országos versenyein és a különböző meghívásos hangversenyeken.

Az első, a város határain kívüli siker⁷ Segesváron született a Romániai Magyar Dalosszövetség országos versenyén⁸, 1928. augusztus 4-én. Segesvárról a második csoport győzteseként jöttek meg énekeseink. A győzelem után mintegy ezer ember várta az állomáson a hazaérkező kóristákat. Ünnepezt az egész város. Előrébb léptünk tehát művészi alkotás ügyében és előrébb léptünk a közösségi szellem építésének tekintetében. Mindenki a sajátjának érezte a győzelmet! A mi győzelmünk volt, a mienk szatmáriaké. Van ennél erősebb, élőbb közösségi érzés? A mi kórusunk győzelme a mi közös győzelmünk! Ezt pedig úgy hívják: erő!

A tekintélynövekedés és a hírnév tagadhatatlan. Meghívásos fellépések sorozata következett: az Iparos Otthonban, Nagykárolyban, a Társaskör székházában és a Karitásznál.

1929-ben Szilágysomlyóról, a kerületi versenyről, az első csoportban, a legjobbak között szerezték meg az első díjat. Ugyanebben az évben a helybéli dalárdák versenyén a vándorserleget nyerte el a Társaskör kórusa. 1930-ban összesen 19 alkalommal lépetek fel (!), műsoraikon 36 kórusmű szerepelt. Anyagi szempontból is fontos esemény volt a Társaskör életében: nagyszerű zongorát vásároltak a dalárda részére. Ez már a hivatásosak szintje.

Verhetetlennek bizonyultak a szatmárnémeti dalosok 1931-ben a Kolozsváron megrendezett országos versenyen is. A legrangosabb, a „művészi csoport” (I. csoport) vetélkedőjén Erdély négy legjobb dalárdája szerepelt, közöttük voltak a Társaskör férfijai. De nem csak a Társaskör nyert első díjat. Minőségi csoportonként így szerepeltek a Szatmári férfikarok:

I. csoport: 1. Szatmárnémeti Társaskör és Nagyvárad Magyar Dalkör

II. csoport: 1. Szatmárnémeti Iparos Otthon Dalárdája és a Magyarfenesi Dalkör

III. csoport: Szatmárnémeti Református Dalkör és Alsórákosi Református Dalkör

⁷ Az elődök is arattak nagy sikert. Például 1882-ben a szatmárnémeti Férfi Daláregylet Debrecenben az Országos Kórusversenyen első díjat és egy zongorát nyert.

⁸ A Romániai Magyar Dalosszövetség az országos kórusversenyeket minőségi szempontok alapján három csoportba sorolta. Az első vagy művészeti csoportba csak a legkiválóbb kórusok szerepelhettek. Ebbe a csoportba feljuthatott a második csoport előző évi első helyezettje. A harmadik csoport volt a legnépesebb.

Amint láthatjuk 1931-ben olyan volt a kórusélet Szatmárnémetiben, amilyen sehol az országban, három első díjjal érkeztek haza a szatmári férfikarok.

A nagy sikerre való tekintettel 1931. október 4-én, vasárnap, a színházban hangversenyt adtak, és utána a Társaskörben serlegavató ünnepséget rendeztek táncestéllyel.

1932-ben Nagybányán, a Dalosszövetség kerületi versenyéről a Társaskör vegyeskara első díjjal érkezett haza. Tehát a vegyeskar is előrébb lépett.

Rákosi Ferenc (1870–1950) színművész, amikor családjával végleg letelepedett Szatmárnémetiben, nyugdíjas éveiben lelkes tagja volt a Társaskör férfi- és vegyes kórusának. Nagy örömmel küldte a táviratot Marosvásárhelyről, amikor a Társaskör kórusa országos versenyen első díjat nyert, és ő a hivatásos színész, ennek a kórusnak tagja lehetett.

A győzelmek és sikerek után váratlan visszaesés következett. A felületes szemlélő a kórustagok fegyelmezetlenségét véli felfedezni a bajok mögött. Késnek az emberek a próbákról, az otthoni felkészülések elmaradnak. Egyre többen lépnek vissza. Hoffmann Franci bácsi, a karmester, elégedetlen, sőt dühöng, nem találja a romlás okozóját. Hozzáállásbeli hiányosságokra gondol, pedig a titkos féreg más irányból támadt. Az állami állást betöltő személyek munkahelyvesztése napról-napra durvább és durvább valóság lett. Nem erény, hanem hátrány magyar kóristának lenni a romániai Szatmárban. A politikai hatalom elérte a célját: rohamosan romlott a kórus előadásainak a minősége, rohamosan fogyott a tagság.

Az *Ellenzék* 1937. február 21. számának híre ráébreszt bennünket azokra az állapotokra, amelyekkel meg kellett küzdenie a magyar kórusoknak a két háború közötti időkben:

„Engedélyezni kell a Magyar Dalosszövetség hangversenyeit, és a kórusok próbáit. București, február 20. (...) A rendeletet hivatalból közölték az országos állambiztonsági hivatallal.”

A sajtóhír felért egy igazi fenyegetéssel, amelynek célja a nagy lendületet vett magyar kórusélet megszüntetése! A fenyegetés elérte célját, megszületett a tagság körében a riasztó félelem.

Árgus szemek figyelték minden magyar lépést, az állami alkalmazottaknak és egyházvezetőknek hűségesküt kellett tenniük. A legszerényebb magyar életjelet azonnal letaposták. Hoffmann Ferenc a szatmárnémeti Hildegárda templom zenei életének vezetője lett, vagyis az Egyház védőszárnyai alá menekült, a Társaskör dalárdájánál nem vállalt szerepet. Jelenléte, illetve a hiánya mindkét helyen megmutatkozott. Az 1938-as kolozsvári versenyen 52 dalárda vett részt. Szatmárnémetinek is jutott első díj, ezúttal a Hoffmann vezette Hildegárda női karának és a Református Legényegylet férfi karának. A Társaskör dalárdáiból sem a férfikar, sem a vegyeskar nem volt a pályán.

Kisebbségi életünkben a dalnak különösen fontos szerep jutott, amit mással betölteni nem lehetett. Amikor kijelentjük, hogy a Társaskör dalárdáinak magas szintű művészi igényű előadásai szakmai sikert arattak nem mondunk forradalmian újat. Szakmai teljesítményüket nagyra becsülve nem feledkezhetünk meg arról sem, hogy az általuk közvetített dalok nemesítették a lelkeket, gazdagították a szellemet és a nyelvet, hogy a kórus a legerősebb közösség-szervező erő, hogy a sikerek a fiatalok figyelmét a zene irányába terelték. Ezek mind-mind társadalomszervező, szellemi és lelki termékenyítő erők voltak (és az lenne ma is). Mindezek együtt pátyolgatták, összefogták a város magyar társadalmát – úgy ahogy, úgy amint és addig, amíg lehetett.

A lesújtó politikai körülmények ellenére társadalmi igény lett volna, és volt is az együtténeklésre. Állításunkat megdönthetetlen számokkal támasztja alá Tóth-Guttman Emese a Dalosszövetség elnöke, tőle vettük az adatokat: „1921-ben 30 kórusal kezdte el a tevékenységét a Dalosszövetség, 1938-ban pedig már 228 kórust tartottak nyilván.” A nemzeti elnyomás növekedésével egyenes arányban növekedett a természetes önvédelem. Rejtélyesebben is fogalmazhatunk: növekedett a kulturális éhség.

2. A Társaskör hangversenyszervező-és befogadó tevékenysége

Hogy a Társaskörrel és elődei által szervezett, igényelt és befogadott zenei eseményeket számba vegyük, szükség lenne az Olvasó Társaság, a Kaszinó Társaság és a Szatmárnémeti Társaskör belső életét megörökítő jegyzőkönyvekre. Ilyenek híján elsősorban a sajtóban megjelent hangverseny-beszámolókra, hirdetésekre támaszkodhatunk. Vizsgálódásunk célja a Társaskör által szervezett hangversenyein játszott repertoárok, a zeneszerzők és a hangversenyek főszereplőinek a bemutatása.

Zeneszerzők szerinti vizsgálat

Az évtizedek során kilencvenegy zeneszerző kompozícióit szólaltatták meg a Társaskör zenés rendezvényein. Átvizsgálva a névsort arra az eredményre jutottunk, hogy voltak különösen kedvelt szerzők, és voltak érthetetlenül elfelejtett alkotók. A 91 szerző közül 26-an szerepeltek legalább három alkalommal. Legkevesebb, mint négy alkalommal 17 szerző.

Öt alkalommal csak 5 zeneszerző neve ismétlődik: Gounod, Charles (1818–1893), Lányi Ernő id. (1861–1923), Offenbach, Jacques (1819–1880), Palotásy János (1831–1878), Suppé Franz (1819–1895) osztrák zsz.⁹

Hat hangversenyen jelent meg az Erkel Ferenc (1810–1893) és a Kreutzer, Konradin (1780–1849) német zeneszerző neve.

Hét alkalommal Gaál Ferenc (a szabadkai Zenede igazgatója, 1860–1906), Zimay László (1833–1900), Schubert, Franz (1797–1928), Méder Mihály (1856–1907) zeneszerző- karnagy kompozíció.

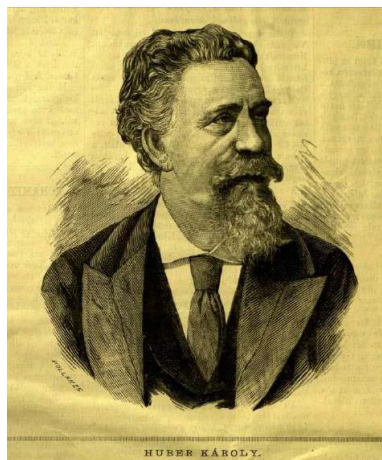
Nyolc hangversenyen adtak elő Mozart, Wolfgang (1756–1791) német zeneszerző kompozícióiból, és ezzel Mozart Szatmárnémetiben a harmadik legtöbbet játszott zeneszerző volt a Társaskör zenei rendezvényein.

⁹ zsz=zeneszerző

Hofbauer Ignác (1848–1939)

A szatmárnémeti születésű pap, Hofbauer Ignác (Szatmárnémeti, 1848–Uo.1939) zeneszerző, karnagy művei 17 alkalommal és a hasonló népies alkotásokkal jelentkező Huber Károly (1828–1885) 25 alkalommal szerepelt a Társaskör által szervezett hangversenyek műsorán. A leggyakrabban műsorra tűzött zeneszerzők tehát Huber Károly (25), Hofbauer Ignác (17), Mozart (8).

Huber Károly

A legtöbbet játszott szerzők névsorát áttekintve kiderül, hogy a szatmáriak inkább a magyar szerzőket részesítették előnybe (8 zeneszerző), szemben a németekkel (3 zsz.), a franciákkal (2 zsz.) és az osztrákkal (1 zsz.).

A zeneszerzők kiválasztásánál meghatározóan fontos szempont volt az, hogy a hangversenyek többségén kevésbé zenekar, inkább kórus, elsősorban férfikar szerepelt. Ezért lettek kedvezményezettek a magyar szövegű művek, azaz a magyar zeneszerzők kórusművei. A repertoár összeállításának

kérdésében az egyik szempont, tehát a nyelv, a másik a magyaros muzsika, a verbunkos, a csárdás, a magyar ritmus, magyar dallamok igénye. Akár dalokról akár kórusművekről beszélünk a bemutatott művekből kisugárzott a magyar népelet, a nemzeti hagyományok életre keltésének szándéka. Forrásként a zeneszerzők eredeti magyar népdalokat vagy népdalfeldolgozásokat használtak. Újdonság volt és a magyar azonosságot erősítette a magyar szerzők műveiben megjelent cimbalom és citera használata is. Mindezeket együtt hallva, megdobbant a szatmáriak szíve és lelkesen tapsoltak a magyar szerzőknek.

Felállítottunk egy „negatív sorrendet” is, azokból a nevekből, akik szerepeltek a Társaskör hangversenyein, de meglepően gyéren. Közülük Beethoven, Ludwig van (1770–1827) és Verdi Giuseppe (1813–1901) áll legjobban, az ő műveit négy hangversenyen igényelte közönségünk. Puccini, Giacomo (1858–1924) és Paganini, Niccolò (1782–1840) szerzemény csak 2-2 alkalommal hangzott el.

Nem így Händel, Georg (1685–1759), Haydn, Joseph (1732–1908), Hubay Jenő (1858–1937), Mendelssohn Bartholdy (1809–1847), Mosonyi Mihály (1814 – 1870), Rossini, Gioacchino (1792–1868), Sarasate, Pablo (1844–1908), Strauss, Johann (1825–1899), Wagner, Richard (1813–1883), Weber, Karl Maria (1786–1826), akiknek a zenéjéből egyetlen alkalommal kértek a szatmáriak.

Mindezen kevésbé vagy többször játszott szerzők mellé fel lehetne állítani egy igen-igen hosszú névsorát azokból a jeles alkotóknak, aki teljesen hiányoztak a Társaskör hangversenyeiről (pl. Liszt, Bartók, Kodály stb.). Érdemes lenne azon elmélkedni, hogyan alakult volna a város zenei élete, ha a hangversenyeken a legigényesebb szerzők legemelkedettebb műveivel táplálták volna közönségünk lelkét.

Műfajok szerint vizsgálva a Társaskör hangversenyeinek műsorát szembeötlő, hogy a kórusművek (legyen az férfikar, akár vegyeskar) uralták a mezőnyt. A hangszeres zenei tudás és a hangszerek elterjedésével lassan-lassan kamarazenekarok, majd műkedvelő zenekar létrejöttével egyre inkább kiszorult a kórus a város hangversenyéletéből.

Ezen belül és ezek mellett a népdalok, népdal feldolgozások és népies műdalok (magyar nóták) bőséges jelenléte szinte elárasztotta a műsorokat. A függetlenségi eszme, a szerelem, a népi élet, emberi szenvedélyekkel feltöltött népszínművek dalai, táncai, kóruszámái is műsorra kerültek. Nem csoda! A nemzeti öntudatra ébredés idejéről, a '48-as forradalom előtti és utáni

időszakról beszélünk, amikor a kultúrát, mint a megmaradás, mint a megmaradásért vívott harc eszközeként használták.

Tovább nyomozva a Társaskör hangversenyein szereplő műfajok után jelenlétet mutatnak az operaáriák, operakórusok, operarészletek Donizetti, Erkel Ferenc, Gounod, Mascagni, Offenbach, Puccini, Rossini, Verdi, Wagner, Wéber operáiból. A bortalok, az indulók mellett operett részletek vagy egyvelegek is műsorra kerültek. Három alkalommal szimfónia-részletet, egy-egy alkalommal szonátát, kantátát, oratóriumot, miserészletet, hegedűversenyt is hallhatott a szatmárnémeti közönség.

Az előadók az esetek többségében műkedvelők voltak, Hoffmann Ferenc szavaival „pancserek” akik sem időt, sem munkát nem kímélve igyekeztek minél többet megtanulni a katonás viselkedésű Hoffmann Franci bácsitól.

Jó kezekben voltak, de nem csak a műkedvelő énekesek, hanem a műkedvelő hangszeresek is, mert a Társaskör igyekezett hivatásos művészeket is szerepeltet a hangversenyein. Az említett Hoffmann Ferenc mellett fellépett ezeken a hangversenyeken Bakó József cimbalomművész, Bendiner Heddy Európa szerte ismert operaénekes, Bendiner Nándor zongoraművész, Bényeiné énekes-színész, Blau Gyula világjáró hegedűművész, Donáth Lajos zeneszerző karmester, Feledi Boriska énekes-színész, Füredi Sándor hegedűművész, Gáspár Anna zongoraművész, Guthy Sári énekes-színész, Hofbauer Ignác zeneszerző-karmester, Kovács Leó zongoraművész, Lányi Ernő karmester, Lipeczy Elek kántor, tenorista, Méder Mihály karmester, Neményi Lili operaénekes, Réthy Lina színésznő, Richter Pál karmester, Szegedi Zelma színésznő Vajay Imre karnagy és énekes, Veress Lajos karnagy zenetanár.

Az emberi kapcsolatok ápolásáért

A Társaskör életében sűrűn ismétlődő események voltak a közös ebédek, vacsorák, legénybúcsúztatók, játékok (teke, biliárd, sakk) és táncmulatságok. Ezek az együttlét legkellemesebb és legszabadabb eseményei voltak. Jó alkalmak új ötletek, gondolatok, tervek megszületésére és kimondására. Barátságok, házasságok, bizalmak alakultak vagy erősödtek meg. Nem felülről és nem kívülről várták a „támogatást”. Kiötlötték a legjobb megoldásokat a termelés, a gyártás, a kereskedelem az ipar ügyében. Szemtől szembe állva beszélgettek, és a beszélgetéssel születtek új és építő vállalatok.

Fátyol Károly gordonkaművész és fia, Fátyol Lajos

A társasköri ebédeken, vacsorákon a megye legjobb cigányzenészei játszottak. Ilyen alkalmakkor lépett fel a világjáró hegedűművész Bunkó Vince és zenekara, vagy Fátyol Károly, a világjáró gordonkaművész, vagy Fátyol Józsi, Oláh Feri és a többi kiválóság. Ők mindent játszottak, operettet, operát, Schubert-dalt, mégis a magyar nóta volt műsorai fő száma. Ezt igényelte a társaság, ebben érezték otthon magukat a hallgatók. Ma egyesek muksainak mondanák, pedig Berlinben, Londonban, Párizsban, Bécsben a legszívesebb fogadott művészek voltak a szatmári cigányzenészek.

Bunkó Vince már nem létező sírköve a hídon túli temetőben

Amikor, nagy ritkán, sikerült Bunkó Vincét itthon tartani, egész nyáron át minden szombaton játszott a Társaskör kerthelyiségében. Az ilyen alkalmakat kísérő muzsikálásokat is fontos zenei történéskeppen kezeljük és ítéljük meg. Legyen vége annak a kommunista világnak, amikor az un. magyar nótát el kellett ítélni, giccsnek kellett nevezni, mert a „burzsoá-kapitalista” világot juttatták egyeseknek eszébe. Bátorítson bennünket Kodály Zoltán gondolata: a magyar nóta is a mienk. Vannak és voltak közöttük giccsesek, de azok lassan kikopnak a köztudatból, lejár a szavatosságuk. Az életben maradottakat daloljuk, játszunk szabadon, szívünk szerint.

Következtetések

Összegezve a zeneszerzőkkel, a hangversenyek műsorain szereplő művekkel és az előadókkal kapcsolatos „leleteket” kimondhatjuk, hogy a Társaskör hangversenyei nagyon fontos szerepet töltek be a város polgárainak zenei nevelésében, zenei ízlésének csiszolásában. A létteljesség emberi igényét nem csak neveléssel, nem csak olvasással, nem csak színházzal, nem csak festményekkel lehet elérni, hanem élő zenével. A nevelés, a csiszolás mind csak eszközök. A zene megrezzenti bennünk a lét teljesebb megélését. Ennek hatására igényelték a szatmáriak a zeneiskolát, és lett zeneiskola, igényelték a szimfonikus zenekart és létrehozták, egymás után alakultak a kiválóbbnál kiválóbb férfikarok, vegyeskarok, és egyre szaporodtak a hangszeresek a polgárok tulajdonában. A XX. században mindennapi jelenséggé vált, hogy az utcákon sétálva hangszert cipelő gyermekek, fiatalok tűntek fel. Nyáron a nyitott ablakokból szólóhangszer vagy kamarazenélés hallatszott. Beköltözött a zene a szatmáriak lelkébe és házába, és ebben a Szatmárnémeti Társaskörnek is jelentős érdemei voltak.